

GOD ZIJ MET ONS SURINAME

HERMAN VUIJSJE
GOD ZIJ MET ONS
SURINAME
RELIGIE ALS VLOEK
EN ZEGEN

WalburgPers

Deze uitgave kwam tot stand mede dankzij financiële steun van DutchCulture en Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten.

Omslagontwerp

Bureau van den Tooren, Amsterdam

Ontwerp binnenwerk

KM Grafisch Werk, Utrecht

Afbeeldingen omslag

Foto's Herman Vuijsje

© 2019 Herman Vuijsje, p/a Uitgeversmaatschappij Walburg Pers, Zutphen

© 2019 Uitgeversmaatschappij Walburg Pers, Zutphen

www.walburgpers.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 9789462494442

NUR 680

Inhoud

'Hij verheff' ons heerlijk land'	9
Een takje pratilobi	12
Holi-Phagwa: leve de veelkleurigheid	18
Wonderbare godsvermenigvuldiging	21
Belijders geteld	24
Rijstchristenen	27
Roosendaal, Tilburg, Oudenbosch, Paramaribo	32
What works?	38
Brahmanen als verstekelingen	44
Arische Zon	48
Op zoek naar Peerkes tweede wonder	51
Twijfel niet. Geesten zijn er	62
Sudden death aan de Sommelsdijckse Kreek	71
Bij de piayman	78

‘Israël in isolement’	82
‘Bakra winti’	91
Moslims: gestreng of gemoedelijk?	94
New kids on the block	101
Oostbidders en westbidders	109
Javaanse trots	117
Het is gezellig, maar niet altijd	121
Polderen in Paramaribo	128
God op school	135
Kruis en kalebas	141
Winti komt uit de kast	148
Goede Week in Botopasi	156
Drie dorpen aan de rivier	164
Helpiman maakt alles goed	169
Wachten op de Parakleet	175
Angst en afgunst in Paramaribo	180

Wisi en de Afrikan Srananman

193

De president en die man daarboven

202

Religieus Suriname als tijdmachine

206

Geen tijd voor God, want de tijden zijn slecht

211

Suriname-Nederland: zoek de verschillen

218

Verantwoording

227

Woordenlijst

228

Bronnen

233

‘Hij verheff’ ons heerlijk land’

God zij met ons Suriname/Hij verheff’ ons heerlijk land/Hoe wij hier ook samen kwamen/Aan zijn grond zijn wij verpand. Zo begint het Surinaamse volkslied. Het is een soort plechtstatige psalm, volgens schrijver Edgar Cairo een ‘afgesleten oubollig rijmpje’ en een ‘Hollands misbaksel’ – maar wel doortrokken van deze gedachte: etnische verscheidenheid én religiositeit stutten de Surinaamse natie. God is de hoeder van het vreedzaam samenleven in dit kleurrijke land.

Verwijzingen naar God en godsdienst zijn niet ongebruikelijk in volksliederen, maar dit geval is speciaal. Vanwege die combinatie met de veelkleurigheid van de bevolking, maar ook omdat de verwijzing naar religiositeit niet, zoals in veel andere landen, is achterhaald. Bij de laatste volkstelling, in 2012, noemde 48 procent zich christelijk, 22 procent hindoe en 14 procent islamiet, en daarmee hebben we alleen nog de grootste godsdiensten gehad.

We mogen in Nederland elkaar in de haren vliegen over de zegeningen of verschrikkingen van een ‘multiculturele samenleving’, aan de andere kant van de wereld hebben onze voorouders zo’n samenleving allang tot stand gebracht. Zij sleepten ijverig mensen van heinde en verre naar deze wilde kust om de plantage-economie gaande te houden. Al lange tijd wonen hun afstammelingen en de oorspronkelijke inheemse bevolking er in redelijke harmonie bijeen, zonder grote botsingen of bloedvergieten.

Ook de godsdienstige verscheidenheid in het land is ongekend: je vindt er welhaast ieder geloof dat op Gods aarde ontkiemde. Niet alleen in de kerk, tempel of moskee, maar ook in het dagelijks leven, in de politiek en de economie heeft religie in Suriname een betekenis die we ons in Nederland nauwelijks meer kunnen voorstellen.

In 1969 was dit het onderwerp van mijn stage als sociologie-student. In 2018 ben ik teruggegaan om die allesdoordringende rol van religie opnieuw te onderzoeken. Nieuwe ontwikkelingen hebben het beeld in die vijftig jaar ingrijpend veranderd, met als belangrijkste de emancipatie van de Afro-Surinaamse wintireligie en de snelle opkomst van de pinksterbeweging, het Volle Evangelie.

Maar ik wilde ook dieper graven en bezien in hoeverre dat beeld van een door en door religieus land waar men vredig samenleeft, aanvulling behoeft. Dat beeld heeft iets vanzelfsprekends en on-aantastbaars gekregen. Maar is het wel het hele verhaal? Suriname is niet meer zo geïsoleerd als vijftig jaar geleden. Brengen globale ontwikkelingen als individualisering, verstedelijking en ontkerkelijking geen veranderingen teweeg in de manier waarop men er met godsdienst omgaat? En gaan er van religie behalve gunstige ook minder gunstige invloeden uit op de manier van samenleven?

De titel *God zij met ons Suriname* verwijst niet alleen naar het volkslied. Het is ook de verzuchting van een betrokken en bezorgde waarnemer. Suriname wekt bij Nederlanders warme gevoelens, maar ook schaamte, vertwijfeling, deernis en ergernis. Geen van onze vroegere wingewesten roept een zo gecompliceerde mix van emoties op.

Ook ik werd verliefd op Suriname, met een ondertoon van, aanvankelijk nauwelijks onderkend, schuldgevoel over wat we hier hebben aangericht, nagelaten en achtergelaten. Maar ook met een besef van raadselachtigheid. Wat zit dit land toch in de weg? Waarom gaat het steeds weer mis? Waarom jagen ze die Bouterse niet eens het bos in? Vanwaar de lijdelijkheid waarmee dit alles wordt ondergaan? Dat was mijn belangrijkste drijfveer om na vijftig jaar terug te gaan en te onderzoeken of de rol van religie nieuwe inzichten biedt.

Wel was het daarbij een beetje zoeken naar de manier waarop ik mij presenteerde. Iedere godsdienstige begeestering is mij vreemd, ik ontbeer simpelweg een antenne voor het bovennatuurlijke – maar moest ik dat tegenover mijn vrome gesprekspartners bekennen? ‘Wat is jóúw godsdienst eigenlijk?’ kreeg ik nogal eens te horen. Al die dominees en pastoors, pandits, rabbi’s, doekoens, imams en lukumans die ik het hemd van het lijf kwam vragen, wilden ook wel eens weten wat ik zelf dan wel geloof.

‘Niks,’ zou het eerlijke antwoord zijn, ‘ik vind religie erg interessant als maatschappelijke drijfveer, maar zelf geloof ik niks.’ Ik probeerde het een paar keer, maar kwam er niet ver mee. Mijn zegslieden vonden zoiets simpelweg onvoorstelbaar.

‘Maar hoe bid je dan?’

‘Ik bid niet. Net als de meeste Nederlanders, trouwens.’

Het leverde me verbijsterde blikken op, zo van: dat kun je toch niet menen! Sommigen vonden het zelfs een beetje verdacht, want wat waren dan mijn motieven om al die vragen te stellen? Om aan die twijfels een eind te maken, paste ik af en toe een list toe. ‘Ik heb nog geen geloof,’ zei ik dan maar. ‘En jullie hebben in Suriname alle godsdiensten ter wereld, dus kom ik hier kijken of er iets voor mij bij is.’

Intussen deed ik wel mijn voordeel met de openhartigheid en vanzelfsprekendheid waarmee iedereen in Suriname over zijn geloofsopvattingen spreekt. In Nederland zijn geloofsideoën vervaagd en in de privé sfeer terechtgekomen; daardoor is de terughoudendheid om erover te praten toegenomen. In Suriname is daar geen sprake van. Dat was een grote hulp bij het vergaren van de informatie voor dit boek.